

Turnus - 1.syn *kalydónskeho* kráľa *Oinea* a jeho druhej manželky *Periboe*; pozri *grécka mytológia*

2.syn apúlskeho kráľa *Dauna* a nymfy *Velinie*, kráľ *Rutulov*, ktorý vládol nad ľudom v okolí dnešného Ríma; nepáčilo sa mu, že v krajine kráľa *Latina* sa usadili trójski utečenci na čele s *Aeneom*; keď sa *Aeneas* s *Latinom* spriatelil a dostal za manželku *Lavíniu*, dcéru *Latina*, s ktorou bol *Turnus* zasnúbený, vypovedal *Aeneovi* vojnu; *Aeneas* vyhlásil, že nechce bojovať s latinskými a rutulským ľudom, ale len s *Turnusom*, vyzval ho *Turnus* na súboj, v ktorom padol

L. Giordano: *Aeneas víťazí nad Turnulom* (17.st.)

turnýra/honzík - podložka pod sukňou, módný prvok z rokov 1870-90; poduška naplnená konským vlasom, ktorá sa pripevňovala v páse; neskoršie ľahšia s kostíc alebo oceľových pružín všívaných priamo do sukne; turnýra poskytovala oporu pod mohutné nariasenie sukne a ozdoby; kritikmi posmešne nazývaná „*Cul de Paris*“ – „*zadok Paríža*“; svoj vrchol slávila v pol.80.rokov 19.st.; pozri *móda*

turquerie - orientálna *móda* v západnej Európe od 16.-18.st.; imitovala prvky tureckého umenia a kultúry; pramenila z fascinácie exotickou a neznámou kultúrou Turecka, ktoré bolo centrom Osmanskej ríše a na začiatku svojho obdobia predstavovalo vážnu vojenskú hrozbu pre Európu; Západ mal rastúci záujem o turecké výrobky a umenie vrátane hudby, výtvarného umenia, architektúry a sochárstva; tento módný trend sa stal viac populárny prostredníctvom obchodných ciest a zvýšených diplomatických vzťahov medzi Otomanmi a európskymi národmi; turquerie sa vyznačovali jasnými farbami a ostrými kontrastmi, ktoré mali vyjadriť naznačiť zaujímavú zvláštnosť a exotickú prírodu; pozri *A. de Clermont*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Turquerie>

Ch. A. van Loo: Madame de Pompadour ako turecká dáma (turquerie, 1747)

Ch. A. van Loo: Bohatý Turek počúva koncert so svojou milenkou (turquerie, 18.st.)

J. Singleton Copley: Pani Thomas Gage (turquerie, 1711)

tuřín - český termín pre kvaku

tuš - kresbový materiál: suspenzia sadzí čiastočne koloidného charakteru (želatína, živcové mydlá); sadze pripravené neúplným spaľovaním napr. rastlinných olejov a živíc v roztoku šelaku s boraxom alebo v roztoku arabskej gúmy s gáfrom; po zaschnutí zvyčajne vodou nezmývateľná; v Číne známa od pol.3.tis.pr.Kr.; pozri *sépia*, *bistr*; techniky kresby mokrou stopou

http://en.wikipedia.org/wiki/India_ink

tuš autografická - atrament autografický (?); podobný tušu litografickému; pozri *mastix*, *autografia*, *pretlačová farba*

tuš čierna - pozri *jadeit*

tuš čínska - zo sadzí vzniklých neúplným spaľovaním rastlinných olejov a živíc s pridaním kosteného gleja (zloženie: *sadze píniové drevo*, *jadeit*, rozdrvená perleť a z vonných látok); bola sýto čierna, tvrdá, lipnúca a nezmývateľná; vyrábaná už v 2 500 pr.Kr., pôvodne vo forme pevných a umelecky zdobených tyčiniek, ktoré sa pred použitím rozotierali s vodou; pozri *sumi-e*, *kuo-chua*, *üsuán*; *čerň lampová*

tuš litografická - okrem sadzí obsahuje mydlo, tuk, vosk, živicu (pozri *kopál*, *mastix*; používané pre odolnosť voči kyselinám); tuš litografická používaná na *perovú litografiu*; na báze litografického tušu sú *farby litografické perové*; porovnaj zloženie a najmä účel pri tlači v prípade *pretlačovej farby*; ďalej porovnaj *atrament autografický*; pozri *tlač z plochy*

http://www.gymno.edu.sk/vv/graficke_techiky.pdf

tuš perzská - na rozdiel od *tuše čínskej* rozpustná vo vode; mýticky spojená so všemocnosťou slova (osudy človeka písané čiernym tušom na tabuľu a stopa zasychá na znamenie nezmeniteľnosti *osudu*; hriechy možné slzami ľútosti a pokánia zmyť)

tušová kresba - pozri *kresba štetcová*, *kresba perom/perokresba*, *kresba drievkom*

L. Varga: Okopávačka (1941)

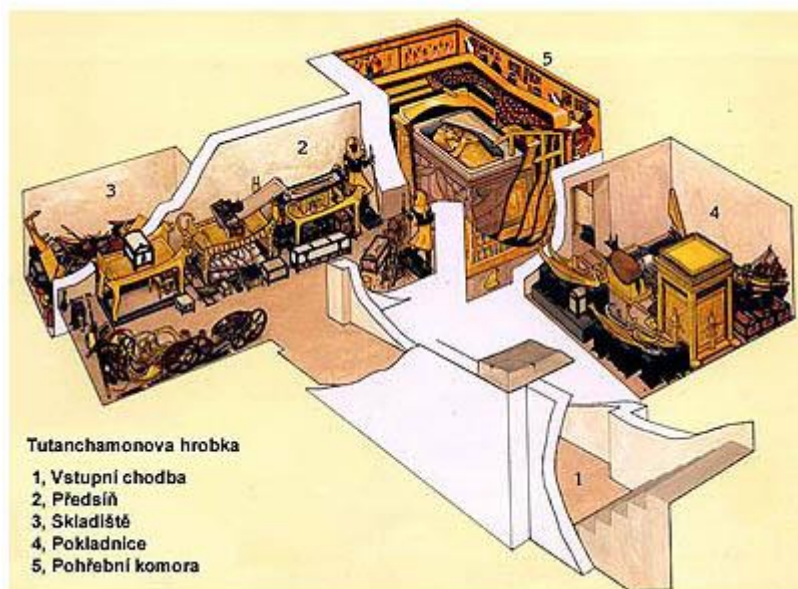
V. Chmel: Zvážanie pod horami

tušová maľba - východoázijská maliarska technika štetцovej maľby čiernym *tušom* na papieri alebo *hodvábe*; umožňuje plynulé odstupňovanie *valérov* aj kontrasty svetla a tieňa; dôležitá technika *čchan-budhistického a zen-budhistického maliarstva*, v ktorom sa stáva prostriedkom meditácie, sústredenia a dospievania do vlastnej osobnosti (*štetec* známy ako nástroj na Východe viac ako 2000 rokov); európskej maľbe od *baroka*; tušová maľba je príkladom východných umeleckých postojov k neukončenosti výtvarného diela (pozri *non finito*), v ktorom bola čierna farba tušu významovo spätá s najhlbším a tajomným jadrom vesmíru; čínske *ūsuan* označuje čiernu farbu rovnako ako nevyčerpatelnosť vesmírneho bytia; preto má tušové maliarstvo veľký význam pre zen-budhistické umenie (pozri *zen-budhistické maliarstvo, zen-budhizmus*), ktoré prešlo 520 z Indie do Číny a 1191 do Japonska; nevysloviteľnosť a nezobraziteľnosť, avšak subjektívna poznateľnosť pravdy o vesmírnom bytí predpokladala neuzatvorenosť obrazu, t.j. programové *non finito*, nakoľko dotvorený obraz by značil konečnosť, ktorá je v protiklade ku hlavnému zákonu: že všetko bytie je neukončené; tušová maľba, v ktorej sa uplatňuje plošnosť, jediný nástroj (*štetec*) a jediná farba (čierna tuš), spôsob maľby, kompozícia (pozri *kompozícia prázdneho priestoru*), zobrazenie deja na úzkom dlhom zvitku (pozri *zvitkové maliarstvo, makimono, kakemono*), odoberá vyobrazenému motívu jeho látkovosť a abstrahuje ho aj pri realistickom videní; obraz má byť uzatvorený nie maliarom, ale kontemplatívnym nazeraním, ktoré objasňuje podstatu: premenlivosť a tým aj neukončenosť všetkého; vnímateľ tiež nemôže vidieť celok vyobrazení zvitku, ktorý medzi ľavou a pravou rukou pri prezeraní rozvíja, lebo vidí vždy iba jeho časť, celkom v duchu filozofickej predstavy o neprehliadnuteľnosti sveta, avšak napriek tomu poznateľnej pravdy o celku a podstate; rysy neukončenosti majú aj verše, ktoré sú vpisované do obrazových zvitkov; pozri *sumi-e, škola Kanó, Wu, Kamakura*, tzv. *čínsky voľný štetec, tuš čínska; štýl prázdneho priestoru; H. Tótaku*

Tutanchamon - 18.dynastia, 1347-1339 pr.Kr.; pozri *Achnaton*

Tutanchamonova hrobka - Zamarovský v súvislosti s heslom *Tutanchamon*; najstaršia nevyhlúpená egyptská kráľovská hrobka, jedna z najmenších v Údolí kráľov, navyše improvizovaná a s narýchlo pozháňanou hrobovou výbavou pre predčasnú a neočakávanú smrť mladého faraóna; objavená 1922 Angličanom H.Carterom; Tutanchamonov „poklad“ pozostáva z niekoľko tisíc exemplárov; vo faraónovej hrobovej komore štyri do seba naskladané, zdobené, pozlátané skrine (najväčšia s rozmerom 5,10x3,30x2,75m); v ich vnútri sa nachádzal *sarkofág* zo žltého kremenca a v ňom tri bohato vyzdobené rakvy v tvare mumifikovaného tela s verným vyobrazením tváre; posledná rakva bola celá zlatá s hmotnosťou 110,4kg; v tejto tretej rakve sa nachádzala *múmia* kráľa, ktorá sa po čase výskumov na žiadosť egyptskej vlády vrátila na svoje pôvodné miesto do pôvodnej rakvy do hrobky

<http://faraon.wz.cz/cesta/udoli.htm>

túžba - pozri *jablko* (Baleka)

Túžba po spojení s Bohom - v *Ikonológii* Cesara Ripu *alegória* v podobe okrídleného chlapca v červeno-žltom šate (*farby* symbolizujú túžbu); *krídla* predstavujú rozdychtenú dušu, ktorá náhlivo uteká k nebeským myšlienkam; *hrud'* tlie ohnivým plameňom, ktorý je totožný s tým plameňom, ktorý priniesol *Ježiš Kristus* na zem; pozri *atribúty, symboly a alegórie*

tvar - 1. filozofická kategória; v jednote s látkou neoddeliteľná stránka prírodných a spoločenských javov a procesov
2. vonkajšia zostava základných prvkov niečoho; *forma*

-v súvislosti s heslom *kompozícia*: v stredoveku však termín *kompozícia* (v zmysle lat. *compositio*) vzťahované viacej na *architektúru* a *hudbu*, zatiaľ čo pre *maliarstvo, grafiku a kresbu* používaný termín *dispositio* (rozvrhnutie) alebo *ordo* (usporiadanie) alebo *figúra, tvar, forma*

pozri *abstraktné umenie, purizmus, kubizmus syntetický; kaligrafia, kaligram; obrys, línia, objem, plocha*

Tvar - družstvo slovenských výtvarných umelcov; založené 1949 v Bratislave; zamerané na propagáciu slovenského výtvarného umenia; od 1954 nahradené *Slovenským fondom výtvarných umelcov*

tvár - lat. *facies*; pozri *en face*

tvaroslovie - vo *výtvarnom umení*: v jednotlivých druhoch *výtvarného umenia* značí súhrn zmyslových vyjadrovacích prvkov; tie sú hmotným nositeľom umeleckých významov a obsahov a predovšetkým vyjadrujú vlastné umelecké hodnoty; pozri *morfológia; naturalizmus, barok* (Dudák), *klasicizmus 2*

tvarovanie vypuklé - ronde bosse

tvarovka - *tehla*, z ktorej sa stavajú nepravidelné *architektonické články* (podhl'ady *oblúkov, kružba* v *tehlovej gotike* a d'.), a preto je vypaľovaná vo zvláštnych formách; pozri *tehlová stavba; amforová klenba*

tvíd/tveed - mäkká *vlnená* látka z hrubej česanej alebo mykanej priadze s farebnými uzlíkmi; pozri *textília*

tvídová šiltovka - časopis *Gold Man*: typ anglickej *čapice*, ktorá prísne dodržiava plochý strih, tak príznačný pre túto pokrývku hlavy; anglická firma Herbert Johnson navyše ušije túto šiltovku z toho istého materiálu ako je oblek; nosí sa k tvídovým oblekom vhodným na poľovačku, rybolov alebo jazdu na koni; k najobľúbenejším kúskom firmy patrí tvar *Bond*, ale jestvuje aj tvar so sklopiteľnými klapkami na uši, aký nosil *Sherlock Holm*; pozri *čapica*

tvorivosť, tvorba - *kreativita*; produktívny štýl myslenia, ktorého výsledkom je *artefakt* (porovnaj *originál*); niekedy za najstarší prejav umelecky tvorivého výtvarného sebaujedenia považovaný *ornament*; pozri *invencia, inšpirácia, improvizácia, originalita, intuícia, oceanický pocit, imaginácia/obrazotvornosť, fantázia; eklektizmus; zlatý rez, dielo, výtvarné umenie, umenie; kompozícia*

tvorivá energia - pozri *joni*

„tvrdá tónina“ - *hard key*

tvrdohlavosť - symbolizovaná *oslom*; pozri *Cnosti a Neresti; atribúty, symboly, alegórie a prirovnania; zviera*

Tvrdošíjní - pozri *skupina Tvrdošíjní*

tvrdý porcelán - porcelán tvrdý

tvrdza - stredoveké *sídlo* opevnené valom a priekopou ale na rozdiel od *hradu* stála zvyčajne blízko dediny; v renesancii s hladkou *fasádou*, *sgrafitom*, *baštou*; v našich krajinách od 13.storočia; pozri *castrum*, *citadela*, *husité hrady*; *kaštieľ*

Renesančná zemianska tvrdza v Klátovej Novej Vsi

tvrdza vodná - obklopená priekopou s vodou

tweed - *tvíd*

twill - jemná *bavlnená*, *hodvábna* alebo *vlnená* krepová *tkanina* s diagonálnym vzhľadom použitej väzby (*keprová väzba*); pozri *textília*

Ty - Tyr, Ziu

Tyconius/Ticonius - (†390); *donatistický* spisovateľ, ktorého koncepcia *Božieho mesta* ovplyvňovala sv. *Augustína*; pozri *Beatova apokalypsa*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Ticonius>

Týdeus - v *gréckej mytológii* jeden zo *siedmich proti Tébam*, syn kalydónskeho kráľa *Oinea* a *Altaie*; jeho bratom bol *Melagros* známy z príbehu o *kalydónskom diviakovi*

<http://it.wikipedia.org/wiki/Tideo>

tyflo - v zloženinách 1.časť slova s významom *slepý*, *slepecký*

tyflografia - 1.vedný odbor zaoberajúci sa grafickým prejavom nevidomých aj grafickým zobrazovaním pre ich potreby
2.kresby zhotovené technikou reliéfnych čiar určené pre nevidomých, alebo nimi kreslené; porovnaj *slepotlač*

Tyfoeus/Tyfon - v *gréckej mytológii* personifikácia búrlivého víchra a ničivých prírodných síl; syn *Tartara* a *Gaie*, otec *Kerbera*, *Chimairy*, *Sfingy* a ďalších netvorov, ktorých mal s *Echidnou*; mal sto dračích hláv a *hadmi* namiesto nôh; túžil po vláde nad bohmi aj svetom, ale *Zeus* ho porazil a na prsia mu uvalil sopku *Etnu*, takže kedykoľvek sa *Týfón* pohne, nastáva zemetrasenie; pozri *monštrá*, *bohovia vetra*; porovnaj keltský *Taranis*

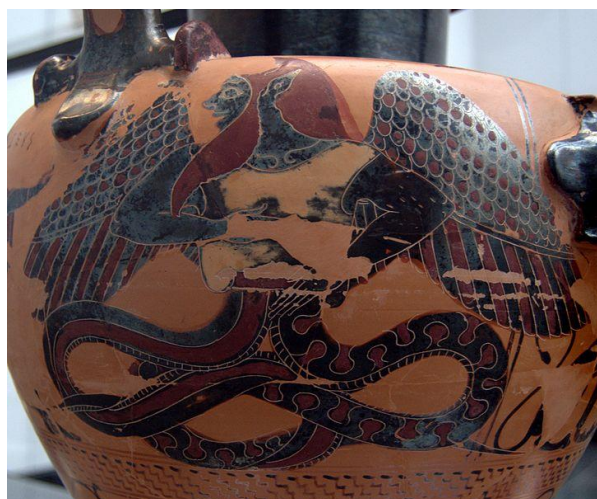
Zamarovský v súvislosti s heslom *Theseus*: v Krommyone zabil Theseus na prosbu roľníkov obrovskú divú *sviňu*, ktorá ničila úrodu (porovnaj *kalydónskeho kanca*); bolo to monštrum, ktorého otcom bol stohlavý Tyfon a matkou *Echidna*

[http://it.wikipedia.org/wiki/Tifone_\(mitologia\)](http://it.wikipedia.org/wiki/Tifone_(mitologia))

<http://eo.wikipedia.org/wiki/Tartaro>

Tyfon (etruská nástenná maľba)

Tyfon (antická čiernofigúrová keramika)

tyglovka - rýchlolis

Tyché - v gréckej mytológii bohyňa *náhody*, spočiatku sprievodkyňa iných bohov, ktorých vôľu uskutočňovala, neskoršie samostatná bohyňa; spolu s bohyňou mieru *Eiréné* vychovávali malého *Pluta* (1.p.*Plutos*), boha *bohatstva*; Tyché agathé (*šťastena*) v Ríme v časoch cisárstva stotožnená s *Fortunou*; podľa nej *tychizmus*; pozri *Agathé Tyché*

www v súvislosti s heslom *Eset*: postupne sa množily jej funkcie; bola stotožnená s gréckymi bohyňami Tyché (osud, náhoda) a potom sa nazývala Istyché či Tyché Agathé a ako taká bola daryňou dobrého osudu a víťazstva

tychizmus - 1.v gréckej mytológii uctievanie bohyne šťastnej *náhody*; pozri *grécka antická kultúra*
2.viera v šťastnú náhodu; názor, podľa ktorého svet ovláda náhoda

Tychonius - Tyconius

Tyiady - Zamarovský v súvislosti s heslom *Mainády*: kňazky kultu *Dionýza* a *Bakcha*, ktoré v mýtoch i kultoch splývali s *Mainádmi* a *Bakchantkami*

www: tiež Tyády; v gréckej mytológii kňazky kultu gréckeho boha *Dionýza*; porovnaj *Mainády*

týk - český názov pre veľmi tvrdé drevo *teak*; pozri *leštenie*; drevo

tykanie - pozri *vykanie*

tyl - bavlnená alebo hodvábná sieťová tkanina; pozri *biela výšivka*; *textília*

tymian - druh matrinej dúšky z oblasti Stredomoria; aromatická rastlina sušená, spaľovaná a jej vonný dym používaný ako *kadidlo* ľudovo nazývané *františek*; v gréckych *bájach* milienka *Hélia Leukotea* premenená na tymianový ker, aby sa mohla po *smrti* vznášať k bohom; pozri *metamorfóza*; *rastlina*

tympanón - vnútorná plocha *štítu* na priečeli stavieb, vymedzená *rímsami*; v antike tympanón často zdobený *štítovými reliéfmi* (pozri *mutuli*); tiež vnútorné pole *portálu* medzi *archivoltou* a *nadpražím*; obdobná úprava *nadpražia* okien alebo dverí vrátane lemujúceho orámovania sa nazýva *frontón*; v prípade tympanónu *katedrály* pozri *pašiový cyklus*; tiež názov *frontispitum*

[http://it.wikipedia.org/wiki/Timpano_\(architettura\)](http://it.wikipedia.org/wiki/Timpano_(architettura))

tympanon Auly Magna University v Pávii (Taliansko)

Tyndareós - v gréckej mytológii spartský kráľ, manžel *Lédy*, otec *Klytaiméstry* a *Kastora* (pozemského pôvodu), *Polydeuka* a *Heleny* (božského pôvodu); pozri *Odyseus*

Tyone - v gréckej mytológii meno *Selené*, ktoré dostala na ochranu pred nepriateľskou *Hérou*, keď bola po svojej smrti zmenená na bohyňu; pozri *Albunea/Sibyla Tiburtinská*

typ - 1.jedinec alebo vec ako vzor, príklad, nositeľ charakteristických vlastností (pozri *Kasperle*); pozri *typológia*, *Pictor in carmina*, *Ikonológia*
2.spôsob, ráz, sloh; pozri *chrámové typy*
3.v polygrafii: jednotlivý písmenový znak malej alebo veľkej *abecedy*; *litera*, *písmeno*; odlievané písmeno, *ornament*, *značka*

pozri *biotyp*, *biotypológia/somatotypológia*; *prototyp*

typ chrámový - *chrámové typy*

typ keszthelyský/kesthejský - *keszthelyský/kesthejský typ*

typ obrazový - pozri *ikonografia*

tzv. typ štítarský - tzv. *štítarský typ*

typár - *pečatidlo* z kovu, slonoviny a iného materiálu, ktoré slúžilo na odtlačanie pečate do pečatnej látky a tým na označenie majiteľa

typizácia - Slovník cudzích slov: obyčajne v umeleckom diele vystihnúť základných, charakteristických znakov nejakej skupiny ľudí alebo vecí, ich zovšeobecnenie do *typu*; pozri *holotyp*

typograf - typ sázacieho stroja alebo odborný pracovník (pozri *bodoní*); pozri *tlač*

Slovník cudzích slov:

- 1.odborník ovládajúci estetickú úpravu tlačovín
- 2.súhrnný názov pre pracovníkov *polygrafického* priemyslu
- 3.majiteľ tlačiarne, *kníhtlačiar*

typografia - Baleka: v zahraničí názov užívaný pre *kníhtlač*

Slovník cudzích slov: 1.odbor zahrnujúci sadzu a kníhtlač (*tlač z výšky*)
2.výtvorné a technické riešenie *tlačoviny*

pozri *ars impresoria*, *ars scribendi*, *ars typografia*, *ars artificiallier scribendi*; *Kelmscott Press*; *chiroxylografická bloková tlač*; *zrkadlo*; *baskervil*; A. Manutius

<http://it.wikipedia.org/wiki/Tipografia>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Typography>

http://en.wikipedia.org/wiki/Typeface_anatomy

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Digital_typography

typografický bod - základná merná jednotka o veľkosti 0,3759 mm, 1 m = 2 660 bodov; pozri *Didotov systém*; *breviár*, *briliant*, *garmond*, *nonpareille/ nonparej*, *paragón*, *perl*, *petit*, *borgis*

typografický reliéf - egyptský *zapustený reliéf* z prechodného obdobia 2181-2040 pr.Kr. (pozri *egyptské umenie*), ktorý má dvojité obrysy navyše zvýrazňované čiernou a bielou farbou; pozri *plastičnosť*

typografický systém - jednotná merná sústava pre *písmo* a typografický materiál; pre menšie rozmery základom jeden *bod*, pre väčšie rozmery jeden *cicero*; pozri *Didotov systém*

typogram - pôvodne antická báseň napodobňujúca grafickou podobou, spojením veršov rôznej dĺžky obraz predmetu, ktorého sa týka; tiež názov *carmen figuratum*

typológia - z gréc. – „vzor, príklad“

-v úzkom význame náuka o zhodnosti *Starého* a *Nového zákona* („*Concordia veteris et novi testamenti*“; podľa ktorej sú udalosti *Starého zákona* prorockými odkazmi na udalosti *Nového zákona*; výtvarné umenie často stavia ako protipól 12 prorokov proti 12 apoštolom, *Eliáša* na ohnivom voze proti nanebovzatiu Krista, a d’; pozri *Pictor in carmina*; *dielo literárne*; *bestiár*

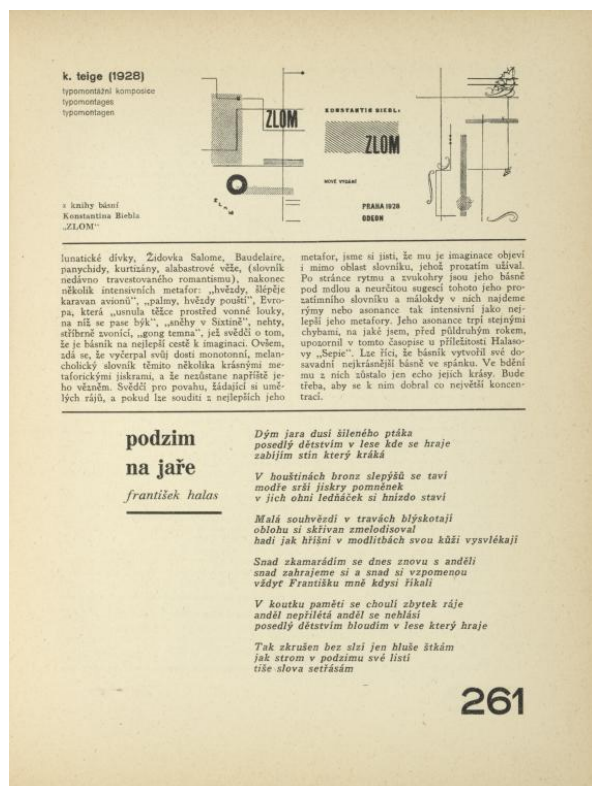
Baleka: 1.vo výtvarnom umení v širokom význame zobrazenie osôb, vecí, zvierat, situácií alebo dejov, ktoré odrážajú v opakovaní historickú alebo mytologickú osobnosť alebo udalosť; staršia a skoršia býva označovaná za typ, neskoršia a mladšia za antityp, ktorý sa významovo zhoduje s typom; súvislosť alebo totožnosť je vyjadrená tiež podobnou situáciou, *atribútmi*, *symbolmi*, *kompozíciou* (pozri *pravý/vpravo/doprava/pravica*, *ľavý/vľavo/dolava/lavica*); v užšom slova zmyslu je typológiou mienená kresťanská typológia, myšlienkový systém založený na predstave, že *Starý zákon* svojimi osobami, zvieratami, vecami a udalosťami predurčuje *Nový zákon*, ktorý je zasa spätne v Starom zákone obsiahnutý

2.v *polygrafii* náuka o tlačovom *písme*, jeho tvaroch a použití

3.vedecká metóda založená na rozčlenení sústavy objektov a ich zoskupovania pomocou všeobecného modelu alebo typu

typometer - meradlo na meranie veľkosti *písma*

typomontáž - v *modernom umení* jeden z variantov *montáže* využívajúci typografický materiál, napr. písomová typomontáž K. Taigeho

K. Taige: Typomontáž

Tyr/Ty - *germánsky boh*, jednoruký vládca *bitiek*; zaručoval *spravodlivosť* a *víťazstvo*; v záverečnej bitke *ragnaröku* zabil *mýtického psa Garma* a sám bol ním zabitý; pozri *bohovia vojny*

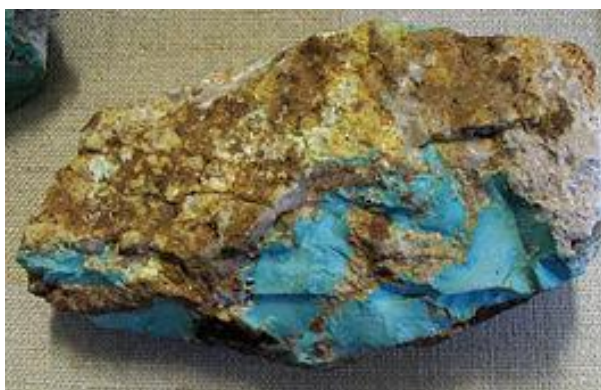
tyrania, tyran - v súvislosti s heslom *Akropolis*: v 6.st.pr.Kr. dal aténsky tyran Peisistratos, známy starostlivosťou o výstavbu mesta a rozvoj umenia, postaviť *Hekatompedon* zasvätený bohyni *Aténe*

tyrkys - [www](http://www.): názov pochádza pravdepodobne z franc. slova pierre turquoise – „turecký kameň“; tyrkys sa však v Turecku nenachádza, názov vznikol pravdepodobne tak, že Turci s ním obchodovali a boli jeho hlavným dovozcom na západ

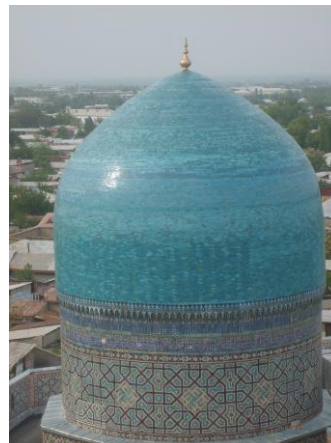
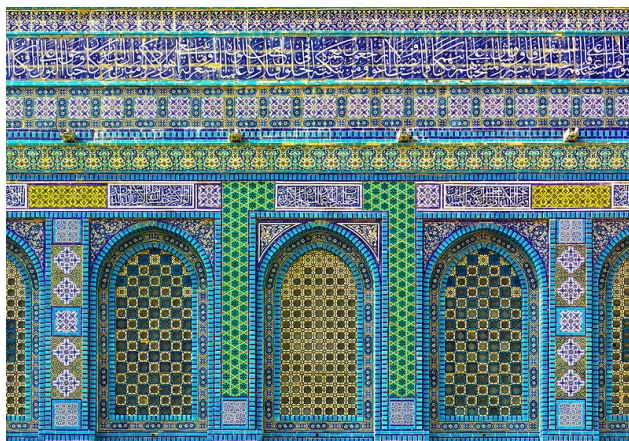
Malá čsl. encyklopédia: *turecký kameň*, kalait; svetlomodrý až zelenomodrý nepriehľadný nerast; hydratovaný zásaditý fosforečnan meďnatohlinitý; nepravý tyrkys je fosílna *slonovina*, impregnovaná alebo umelo sfarbená; tyrkys sa brúsi do tvaru *mugle*; pozri *drahokam*

Baleka v súvislosti s heslom *predkolumbovské umenie Mexika a Strednej Ameriky*: významnou oblasťou *aztéckeho* umenia bolo vykladanie mozaík tyrkysom, *perleťou* a *obsidiánom*

Täubl: chemickým zložením vodnatý zásaditý fosforečnan hliníka a medi; kryštalizuje v sústave trojklonnej $\text{CuAl}_6(\text{PO}_4)_4(\text{OH})_8 \cdot 4\text{H}_2\text{O}$; farba nezábudkovo modrá, zelenomodrá, zelená; matný lesk, nepriehľadný, dvojloemný; brúsený do *mugle*; nachádza sa v ľadvinkovitých alebo strapcovitých kusoch alebo tvorí žily; najvyhládavanejším druhom tyrkysu je *tyrkys matrix*; nálezisko: Irán, Tibet, Nové Mexiko, Austrália; umelé tyrkysy sa vyrábajú lisovaním fosforečnanu hlinitého zafarbeného zlúčeninami medi; od prírodných tyrkysov sú na nerozoznanie, ale zahrievaním zostávajú modré, zatiaľ čo pravé tyrkysy naopak hnednú; tyrkysy bývajú napodobňované nepriehľadným modrým sklom; pozri *drahokamy a polodrahokamy*

Aztécka alebo mixtécka maska aztéckeho boha ohňa Xiuhtecuhtli

Tyrkysové dlaždice na fasáde Skalného domu v Jeruzaleme
Tyrkysové dlaždice kopule mešity Tilla Kari v Samarkande (Uzbekistan)

Tyro -

[http://it.wikipedia.org/wiki/Tiro_\(mitologia\)](http://it.wikipedia.org/wiki/Tiro_(mitologia))

tyrolský granát - granát tyrolský

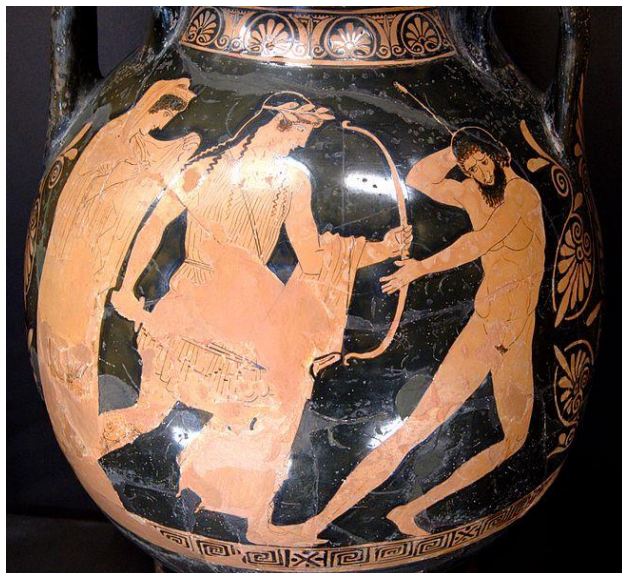
Tyros - gréc. *Tyros*; arab. صور – *Súr* - „skala“

pôvodne fenický prístav; dnešný prístav Súr

tyros - thyros

tyrský nach - purpúr/karmazín

Tytios -

Apolón strieľajúci šípy na Títya (attická peliké; 450 – 440 pr.Kr., maliar Polygnotos)

týždeň - v súvislosti s heslo *kalendár francúzsky*: týždeň mal desať dní, každá z troch *dekád* sa končila *nedel'ou*, ktorá mala konkurovať náboženským sviatkom

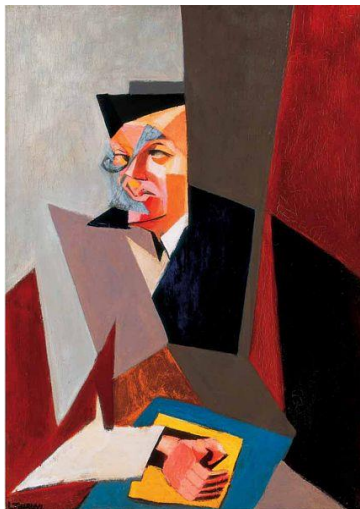
-v súvislosti s heslom *kalendár grécky*: rok rozdelený na 50 týždňov po 7 dňoch (celok týždňov symbolizovaný čriedami kráv a baranov bohýň *Faetusy* a *Lampetie*)

pozri *kalendár, čas, rok, deň; štvrtok*

týždeň svätý - obdobie rímskokatolíckeho roka, ktoré sa začína *kvetnou nedeľou* a končí *Veľkou nocou*

Tzara Tristan - (†1963); vlastným menom Samuel Rosenstock; francúzsky básnik a dramatik rumunsko-židovského pôvodu; jeden zo zakladateľov dadaizmu; založil kabaret *Voltaire*; pozri *konkrétne poézia*; *S. Delaunayová*

http://it.wikipedia.org/wiki/Tristan_Tzara

L. Tihanyi: Tristan Tzara

R. Delaunay: Tristan Tzara

tzolkin - mayský posvätný kalendár; pozri *kalendár mayský*, *haab*

tzompantli - oltár pre ľudské obeti; pozri *indiánske kultúry*, *oltár*, *obeta*